
**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В КОНТЕКСТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ**

Бойченко С. В.
DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-456-6-22>

ВСТУП

Завдяки інтенсивним процесам глобалізації та інтеграції, міжнародним медіа та всесвітній павутині, люди по всьому світу більше пов'язані один з одним, ніж будь-коли раніше. Працюючи з міжнародною спільнотою для економічного виживання, країни і культури вже не можуть діяти у вакуумі. У зв'язку з цим міжкультурна комунікація вже не є вибором, а вимогою.

Крім того, непорозуміння, які виникають через відсутність знань про іншу культуру, часто призводять до неприємних ситуацій. Такі помилки можуть ускладнити, або навіть унеможливити досягнення угоди з іншою країною або укладення бізнес-контракту з іноземним партнером. Для подорожуючих така необізнаність може стати причиною багатьох проблем та непорозумінь.

Отже, сьогодні міжкультурна комунікація відіграє важливу роль у різних сферах суспільного життя, чи то мова йде про наукову діяльність, чи то академічні дослідження, бізнес, управління, освіту, охорону здоров'я, культуру, політику, дипломатію та інші. Не можна ігнорувати та недооцінювати важливість міжкультурної комунікації. Завдяки подорожам і Інтернету взаємодія між людьми стає простішою, сприяючи уникненню відчуття відокремленості та ефективному функціонуванню у сучасному світі. Важливо, щоб кожна людина активно взаємодіяла з іншими, саме тому міжкультурне спілкування стає необхідністю для всіх.

У сучасному світі зростає значення міжкультурної комунікації, що підкреслює важливість перекладу у цьому контексті. Він є критичним як для міжнародного бізнесу, так і для соціальних відносин. Основна мета перекладу полягає у передачі ідей і подій через мовні та культурні бар'єри, щоб досягти порозуміння та досягти цілей. У зростаюче взаємопов'язаному світі переклад допомагає подолати мовні перешкоди і сприяє взаєморозумінню між різними культурами. З професійної точки зору перекладачі виступають як експерти

з міжкультурного спілкування, посередники і мости між людьми, культурами і поглядами. Для кращого розуміння їхньої ролі як професії важливо точно визначити її суть і значення. Також слід пояснити різницю між перекладачем та інтерпретатором, розкривши їхню відповідальність. Також з точки зору міжкультурного спілкування будуть розглянуті можливі причини неточних перекладів, щоб на прикладах проілюструвати можливі перешкоди у комунікації.

1. Поняття «перекладач»: специфіка визначення

Насамперед пропонуємо визначити хто ж такий перекладач. Це людина, яка допомагає іншим спілкуватися, коли вони говорять на різних мовах, або перетворює текст чи мовлення з однієї мови на іншу, щоб всі учасники діалогу змогли зрозуміти про що йдеться. Проте, визначення перекладача виходить за межі простого перекладу слів. Для того щоб стати справжнім професійним перекладачем, необхідно володіти не лише двома мовами, але й розуміти глибину мови та культури, що допомагає об'єднувати людей з різних культурних та мовних середовищ. Як влучно зазначає Хорунжа Л. А., «для того щоб добре перекладати, необхідно знати закони перекладу, зумовлені його складною та суперечливою природою, чітко знати вимоги, що висуваються суспільством до перекладу й перекладача»¹. Отже, професія перекладача потребує всебічного розвитку і знання не лише різних мовних, але і культурних контекстів.

Інша українська дослідниця Онищук А. С. акцентує увагу на досконалому знанні не лише іноземної, але і рідної мови та риторики для фахівця. За її визначенням, «перекладач повинен вміти правильно говорити і писати рідною мовою, тобто мати не лише великий словниковий запас, але й уміти правильно користуватися ним, вміти правильно відтворити стиль мови людини, яку він перекладає»².

Для кращого розуміння сутності професії перекладача також необхідно визначити особливості його професійної компетентності, яка виражається у здатності оволодіти певними вміннями. Так, наприклад, Савка І. під професійними вміннями перекладача розуміє: «вміння, психологічно і методично грамотно здійснювати свою професійну діяльність, спрямовану на формування перекладацької

¹ Хорунжа Л. А. Сутність і особливості професійної перекладацької діяльності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. Одеса*, 2014. № 11. С. 154–156, с. 155.

² Онищук А. С. Наукові підходи до професійної підготовки майбутніх перекладачів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. Ужгород*, 2014. Вип. 31. С. 120–122, с. 121.

компетенції, що зумовлює здатність до участі в міжкультурному спілкуванні»³.

За вищезазначеним поясненням можна зрозуміти, що перекладач є посередником між різними мовами та культурами, а також експертом у міжкультурному спілкуванні. Його мета – створити міст і допомогти іншим подолати культурні та мовні рубежі. Тому важливо, щоб у перекладача були навички перекладу, інтерпретації, організації роботи та управління процесами міжкультурного спілкування. Переклади виступають не лише як зв'язок між різними культурами, але й як місце, де вони зближуються та встановлюють стійкі взаємини. Тому перекладач повинен не лише перекладати слова, а й знайти оптимальний спосіб відтворення основних ідей так, щоб аудиторія зрозуміла їх повністю. Крім того, важливо враховувати соціальний та політичний контекст, у якому відбувається переклад.

Мета перекладу полягає в тому, щоб стати заміною оригіналу, роблячи його зрозумілим для тих, хто не володіє мовою, на якій він був створений. Ця важка місія належить до числа великих викликів для перекладача. Глибоке розуміння історії є ключовим для того, хто перекладає твір іншої країни та культури. Просте знання іноземної мови та її граматики не дозволяє стати справжнім майстром перекладу. Необхідно також володіти глибоким знанням власної культури та мови, а також бути обізнаним з культурою джерелової мови перед тим, як спробувати з'єднати ці два світи.

Щоб зрозуміти роль перекладача та інтерпретатора у комунікаційному процесі, слід визначити у чому ж між ними різниця. Обидва заняття тісно пов'язані та схожі одне на одного, але водночас вони різняться. Основна мета обох полягає у перекладі з однієї мови на іншу, але є кілька важливих відмінностей між ними.

Більшість людей під перекладом розуміють збереження оригінального значення вихідного тексту, а не простий буквальный переклад. Використовувані слова часто відрізняються, але передають той самий зміст. Дивно, але часто люди вважають інтерпретацію перекладом слово в слово, але це не зовсім так. Інтерпретація часто є перефразованою версією оригінального повідомлення. Можна визначити наступні схожості між цими двома видами професій: обидва мають спеціальність у лінгвістиці; обидва перекладають повідомлення з однієї мови на іншу; як професіонали, вони мають глибокі знання обох мов, з якими працюють. Це охоплює рівень володіння мовою, структуру речень, граматику, вирази, жаргон та інше; вони обидва

³ Савка І. Структура підготовки майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти на засадах інтеграції. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2021. № 4(108). С. 220–231, с. 224.

мають глибоке розуміння культури, звичаїв, традицій тощо обох мов, з якими вони працюють; обидва вимагають професійної кваліфікації; інтерпретація та переклад не полягають у буквальному перекладі слово в слово; як перекладачі, так і інтерпретатори повинні передавати суть повідомлення на цільову мову, не змінюючи його значення.

Після аналізу вищезазначених аспектів виявляється, що у перекладача та інтерпретатора є багато спільних рис. Проте також існують відмінності між цими двома спеціалістами. Найбільша відмінність полягає в тому, що роль інтерпретатора пов'язана з усною комунікацією, тоді як роль перекладача вимагає роботи з письмом – веб-сайтами, сценаріями, юридичними, технічними або медичними документами, інструкціями тощо. Інтерпретація полягає в перекладі вимовленого, у той час як переклад означає переклад написаного тексту. Інтерпретатор часто змушений перекладати в обидва напрямки, з однієї мови на іншу та навпаки. Тим часом, перекладачі зазвичай працюють лише в одному напрямку – перекладають на певну мову, і не потребують перекладати з цієї мови назад на початкову.

Інтерпретатори повинні здійснювати переклад на місці: на конференціях, зустрічах, телевізійних трансляціях для людей з вадами слуху, дипломатичних медіаціях між країнами, голосових або відеодзвінках тощо. Вони повинні уважно слухати, запам'ятовувати і негайно перекладати висловлене на цільову мову. Переклад може бути поданий значно пізніше створення вихідного тексту. Отже, у перекладача більше часу для виконання роботи, що дозволяє бути більш докладним і точним. Таким чином, інтерпретаторам доводиться спиратися на свої знання та досвід, оскільки вони повинні перекладати негайно, без можливості користуватися будь-якими довідковими матеріалами. У той час як перекладачі мають можливість шукати інформацію в Інтернеті, використовувати словники, стильові посібники, глосарії або отримувати допомогу від інших для забезпечення точного перекладу. Наприклад, після завершення перекладу документа вони зазвичай передають його редактору для перевірки, але такого етапу не існує у випадку інтерпретації.

Перекладачі часто користуються технологічними засобами, щоб забезпечити максимально якісну роботу. Вони використовують комп'ютерні програми підтримки перекладу, щоб досягти найкращого результату. У той час як інтерпретатори не мають такої можливості, оскільки їм не вистачає часу на використання подібних засобів. Ще одна різниця між перекладачами і інтерпретаторами стосується точності. Перекладачі повинні дотримуватися високого рівня точності у своїй роботі, тоді як для інтерпретаторів припустимо менша точність, оскільки для них головне передати повідомлення без зміни

його значення. Іноді не потрібно перекладати усі частини виступу, тому інтерпретатори мають можливість пропустити деякі з них. У той же час перекладачі зобов'язані перекласти вихідний документ повністю, вони не мають права обирати, що перекладати, а що – ні.

Перекладачам важливо дотримуватися конкретного формату та стилю письма для різних типів документів, таких як технічні, юридичні, інструкції користувача, медичні звіти, сценарії фільмів та інших. Крім того, перекладач повинен бути уважним до правопису та пунктуації. Проте інтерпретаторам не доводиться турбуватися про всі ці деталі, їм доводиться збігатися з тоном, модуляцією та інтонацією спікера, оскільки це є ключовим для усної комунікації. Ці вербальні сигнали надають значну інформацію аудиторії.

На думку українського вченого Приходька В. Б., «результати обох діяльностей різняться: інтерпретація направлена на сприйняття смислу (рецепцію), його розкриття (розуміння) і роз'яснення (тлумачення крізь призму власного тезаурусу й у результаті – формування особистісного смислу), у той час як переклад також включає в себе процес рецепції (сприйняття смислу), розуміння (розкриття смислу) і роз'яснення (тлумачення крізь призму власного тезаурусу), але з подальшим продукуванням інваріантного тексту, який адекватно виражає смисл оригіналу і його оцінку й замінює першоджерело в іншому лінгво-культурному середовищі»⁴. Отже, як переклад, так і інтерпретація – це чутливі процеси. Тому вельми важливо обирати правильні слова та використовувати відповідну мову, щоб уникнути можливих помилок у перекладі. У наступному розділі будуть наведені приклади, включаючи помилки перекладу, які мали місце в історії.

Отже, з огляду на все вищевказане, професія перекладача це не просто діяльність, яка полягає в перенесенні текстів з однієї мови на іншу з максимальною точністю, зберігаючи сенс і стиль оригіналу. Перекладач – це спеціаліст, який має глибокі знання мов, культур та предметних областей, що дозволяють йому відтворювати зміст текстів точно і чітко, з урахуванням контексту та стилістичних особливостей, забезпечуючи якість та відповідність завданню і цим самим робить можливим міжкультурну комунікацію.

2. Найбільш значущі помилки перекладу в історії

Сучасні технологічні зміни впливають на область інтерпретації, наближаючи людей до світу, де мовний бар'єр перестає бути перешкодою. Ці нововведення відкривають перспективу майбутнього,

⁴ Приходько В. Б. Інтерпретація та переклад художнього тексту: термінологічний аспект. *Одеський лінгвістичний вісник*, 2017. № 9(3). С. 108–111, с. 109.

де мовні різниці втрачають свою значимість. Пропонуємо розглянути найбільші помилки в перекладі минулого, включаючи відкриття дев'ятого століття астронома, який помилявся, вважаючи, що виявив ознаки розумного життя на Марсі, та висловлення президента США, який ненавмисно виразив сексуальне прагнення до всієї країни.

Так, наприклад, у 1877 році італійський астроном Джованні В'єрджиніо Скіапареллі почав картографувати Марс, випадково розбурхавши цілу наукову фантастику. Голова міланського Брера-обсерваторії назвав темні і світлі області на поверхні планети «океанами» та «континентами» – описуючи те, що він вважав каналами з італійським словом «canali». Нажаль, його колеги сприйняли це як «траншеї» і започаткували теорію, що вони були створені розумними формами життя на Марсі⁵.

Між 1894 і 1895 роками американський астроном Персівал Лоуелл склав карти багатьох каналів, переконаний у їхній реальності⁶. За цей період він опублікував три книги про Марс із зображеннями, які він вважав штучними спорудами, призначеними для подачі води, створеними потужною расою інженерів. Веллс Г. Г., натхненний теорією Лоуелла, написав власну книгу про розумних марсіан. У своєму творі «Війна світів», який спочатку було опубліковано в серійному форматі у 1897 році, Веллс описав напад на Землю агресивних марсіан і вплинув на створення наукової фантастики⁷. Роман Едгара Райса Берроуза «Принцеса Марса», що вийшов у 1911 році, також розглядає прогресивну цивілізацію марсіан, використовуючи назви ознак на планеті, запропоновані Скіапареллі⁸.

Хоча уявлення про канали, які слугували для транспортування води, виникли в результаті мовних нюансів та творчого підходу, сучасні астрономи переконані, що на поверхні Марса каналів немає. За даними НАСА: «Мережа перехресних ліній, які описують поверхню Марса, виникла лише через прагнення людини розпізнавати візерунки, навіть тоді, коли їх не існує. При спостереженні блідої групи темних плям, око природно тягне лінії між ними»⁹.

⁵ див.: Los siete errores de traducción que cambiaron la historia. URL: https://www.elconfidencial.com/alma-corazon-vida/2015-03-11/los-siete-mayores-errores-de-traducion-de-la-historia_726193/ (дата звернення: 25.05.2024)

⁶ див.: Lowell P. Mars and its Canals. 3th edition. New-York: The Macmillan Company, 1911. 444 p.

⁷ див.: Wells H. G. The War of the Worlds. Britain: Pearson's Magazine, 1897. 752 p.

⁸ див.: Burroughs E. R. A Princess of Mars. USA: All-story Magazine, 1911. 312 p.

⁹ див.: NASA Community College Aerospace Scholars. URL: <https://www.nasa.gov/learning-resources/nasa-community-college-aerospace-scholars/> (дата звернення: 17.04.2024)

Інший мовний конфуз трапився з президентом США, Джиммі Картер виявився майстром привертання уваги публіки. У своєму виступі під час візиту до Польщі у 1977 році, здається, він випадково викликав сексуальні асоціації щодо комуністичної країни, або так перекладач сприйняв його слова. Однак згодом виявилось, що Картер насправді висловив бажання дізнатися про «мрії на майбутнє» польського народу¹⁰.

Також його перекладач неправильно передав фразу «я покинув Сполучені Штати сьогодні вранці», переклавши її як «я покинув Сполучені Штати назавжди». Згідно з журналом Time, навіть невинні слова Картера про радість бути в Польщі знайшли несподіваний сексуальний відтінок, що було інтерпретовано перекладачем, як «він радий обіймати Польщу за її інтимні місця»¹¹.

Не дивно, що після цього президент вирішив скористатися іншим перекладачем, коли він виголосив тост під час державного бенкету пізніше в тому ж візиті. Однак новий перекладач виявився нездатним розуміти англійську мову президента, тому вирішив просто мовчати. Після цього Картер став об'єктом багатьох польських анекдотів.

Жертвою некоректного перекладу став ще один політичний діяч та глава держави – Микита Хрущов. У 1956 році на прийомі в посольстві Польщі в Москві радянський лідер був сприйнятий так, ніби він сказав: «ми поховаємо вас» до західних послів. Це висловлювання з'явилося на обкладинках журналів і заголовках газет, спричинивши охолодження відносин між Радянським Союзом і Заходом¹².

Проте смислом висловлення М. Хрущова було наблизитися до ідеї, що хочать цього чи ні у США, історія на їхньому боці і вони знайдуть спосіб перемоги. Він намагався показати, що комунізм протримається довше за капіталізм, який врешті-решт буде руйнуватися зсередини, посиляючись на вислів з «Комуністичного маніфесту» Карла Маркса, який стверджував, що: «Буржуазія породжує, насамперед, своїх власних розкопувачів могил»¹³. Хоча можливо це висловлювання теж не було зовсім коректним, але це вже – не загроза війни, яка налякала ворогів комунізму і спонукала американців до думок про ядерну атаку. Сам М. Хрущов пізніше визнав у 1963 році під час виступу в Югославії, що він не мав наміру когось знищувати, а лише хотів наголосити на тому, що це зробить, власне, робітничий клас.

¹⁰ див.: Los siete errores de traducción que cambiaron la historia. URL: https://www.elconfidencial.com/alma-corazon-vida/2015-03-11/los-siete-mayores-errores-de-traducion-de-la-historia_726193/ (дата звернення: 25.05.2024)

¹¹ див.: Там само

¹² див.: Там само

¹³ див.: Marx K. Capital. trans. Fowkes Ben. London: Penguin Books, 1990.

Неправильні переклади під час переговорів часто стають причиною суперечок. Плутанина навколо французького слова «demander», що означає «просити», ускладнювала переговори між Парижем і Вашингтоном у 1830 році. Коли секретар неправильно переклав повідомлення, відправлене до Білого дому, яке розпочиналося з «le gouvernement français demande», як «французький уряд вимагає», президент США відмовився від діалогу, оскільки він сприйняв це як надмірну вимогу. Після виправлення помилки переговори продовжилися¹⁴.

Часто деяких експертів звинувачують у використанні різниці мов для своїх власних цілей. Письмова угода, відома як Договір Вейтангі, між британською Короною та маорійськими племенами у Новій Зеландії, була підписана 500 вождями племен у 1840 році. Однак розбіжні акценти в англійській та маорійській версіях викликали дискусії, і плакати з заявою «Договір є підробкою» з'явилися у маорійському русі протесту.

Ще одним прикладом помилок у дипломатії став вислів китайського прем'єр-міністра Чжоу Енлаї, який під час візиту Річарда Ніксона до Китаю у 1972 році сказав, що занадто рано говорити про впливи Французької революції. Його слова були визнані мудрими і відображенням китайської філософії. Проте виявилось, що він насправді посилається на події травня 1968 року у Франції. Це більше було непорозумінням, ніж невірним перекладом, і таке непорозуміння часто виникає через расові стереотипи¹⁵.

Як відзначив колишній посол США Чарльз У. Фріман, під час цього пам'ятного візиту помилка перекладу Р. Ніксона стала одним з тих вигідних непорозумінь, які ніколи не виправляються. Чарльз У. Фріман не міг пояснити плутанину щодо висловлення Чжоу, нічим іншим, як тим, що це вигідно підтверджує стереотип (як це часто відбувається з усіма стереотипами, частково обґрунтованими) про китайських посадовців як людей, що думають у довгострокових термінах, на відміну від їхніх західних партнерів¹⁶.

Як вже зазначалося, помилки перекладу можуть мати різні причини. Незалежно від цього, вони є неприпустимими, особливо у випадку дипломатичних відносин та людського здоров'я. Тому досить важливо визначити категорії причин помилок перекладу взагалі.

¹⁴ див.: Los siete errores de traducción que cambiaron la historia. URL: https://www.elconfidencial.com/alma-corazon-vida/2015-03-11/los-siete-mayores-errores-de-traducion-de-la-historia_726193/ (дата звернення: 25.05.2024)

¹⁵ див.: Там само

¹⁶ див.: Там само

3. Фактори, які призводять до недоліків у перекладі

Письмові та усні послуги перекладу в історії часто призводили до значних проблем. Помилки перекладу спричиняли економічні та дипломатичні кризи, а іноді призводили до неправомірного ув'язнення людей. Наприклад, чоловік в Італії, якого засудили на 21 рік за вбивство, був звільнений через 21 рік в'язниці після того, як стало відомо, що розуміння його телефонної розмови було неправильним.

Однією з причин некоректного перекладу можуть бути недосвідчені перекладачі. Хоча це не дуже поширене явище, перекладачі-новачки схильні до помилок. Якщо у процесі перекладу залучають недосвідчених перекладачів, тоді наявність помилок стає неминучим і вони можуть призвести до серйозної кризи. Наприклад, у 2012 році на важливому симпозиумі сталася криза через недостатній рівень знань юридичної термінології у двох перекладачів. Під час симпозиуму, організованого Турецькою Академією правосуддя, прокурор Феліче Кассон поділився своїм досвідом з суддями та прокурорами. Під час виступу італійського сенатора Кассона симультанний переклад був припинений через труднощі, з якими стикнулися обидва перекладачі.

До важливих факторів, які можуть стати причиною некоректного перекладу слід віднести також недоліки редакційного контролю. Відсутність редакційного нагляду у письмових перекладах несе за собою не лише можливість помилок у виконанні усної перевідної діяльності, а й ризик зустрічі інакуратностей у письмових роботах. Сьогодні багато з таких недоліків вдається зменшити, але однією з основних причин помилок у письмових перекладах залишається відсутність якісного редакційного контролю. Редактори зазвичай перевіряють файли на наявність помилок перед їх передачею, вдосконалюючи десятки критеріїв, зокрема й орфографію. Проте, коли потрібно швидко передати матеріали, контроль редактора часто може бути обхідним, що призводить до непередбачуваних неточностей.

До проблем коректного перекладу також можна віднести неточність термінології. У сферах технічної, медичної, юридичної та академічної термінології переклади можуть бути виконані бездоганно, враховуючи досвід та рівень знань перекладача. Наприклад, для точного перекладу тексту необхідно мати достатні знання в медичній сфері. Тому, для оптимальних результатів, тексти та проекти мають бути доручені перекладачам, які мають спеціалізацію у відповідних галузях.

Ще однією вагомою причиною проблем з перекладом є тиск на перекладачів. Переклад – це сфера, яка потребує не лише знань, але й таланту. З одного боку, перекладач намагається зрозуміти суть висловленого, а з іншого – передати її далі. Усе це відбувається протягом кількох секунд. Тому перекладач повинен мати кеш-пам'ять,

яка може видобути слова, що зберігаються найглибше, протягом 400–500 мілісекунд.

У такій боротьбі з часом участь дипломатів і професорів як спікерів у усних перекладах підвищує напругу в оточенні. Перекладачі піддаються великому потоку слів, термінів та виразів, тому вони повинні бути талановитими і обізнаними, а також впевненими в собі.

Одна з найбільш актуальних проблем перекладу не пов'язана безпосередньо з самою помилкою в перекладі, це – відмова перекладача від перекладу. Іноді перекладачі або пом'якшують, або пропускають цілу тему під час перекладу, щоб уникнути погіршення дипломатичних відносин або уникнути культурних і соціальних непорозумінь. Такі випадки згадуються у новинах на телебаченні про помилки в перекладі/тлумаченні. Однак це скоріше питання вибору. Наприклад, помилки в перекладі, які мають значення для дипломатичних зв'язків, що мали місце у інтерв'ю між США та Туреччиною, вважаються скандальними у турецьких новинах.

Президент Т. Ердоган та президент США Д. Трамп провели спільну прес-конференцію. Т. Ердоган висловив сподівання на майбутні кроки з усунення минулих помилок у принциповій та рішучій боротьбі проти терористичних організацій. Однак, незважаючи на чіткість висловлення Т. Ердогана, інтерпретація його слів була дуже відмінною. Перекладач переклав слова президента як зобов'язання уникати минулих помилок і продовжувати боротьбу проти терористичних організацій у всьому світі.

Це викликало уявлення ніби Т. Ердоган визнав свою помилку, але це був лише один із промахів на прес-конференції. Ще одна заява Т. Ердогана була зроблена про терористичні організації YPG та PYD, про їх визнання у регіоні, яке ніколи не буде прийнято, що суперечить глобальній угоді, до якої дійшли у Туреччині. Однак перекладач пропустив вислів «терористичні організації», які Т. Ердоган використовував для PYD-YPG, і передав ці організації лише за їхніми назвами. Причина помилок перекладача залишалася невідомою. Заяви влади говорили про те, що у перекладача була копія тексту, з якого Т. Ердоган читав. Те, що переклад виконаний дуже швидко і без помилок, також підтверджує можливість того, що текст був підготовлений наперед. У колах, пов'язаних із цим скандалом перекладу, висувалися три основні сценарії: по-перше, виступ Т. Ердогана було неправильно перекладено турецькими перекладачами. Другий варіант – одночасний переклад виступу Т. Ердогана, тому перекладач помилився у розумінні слів. І насамкінець, слова Т. Ердогана могли бути навмисно спотворені перекладачем Білого дому.

Ще однією важливою причиною некоректного перекладу у міжкультурній комунікації може стати буквалізм, або буквальний переклад. Низка українських дослідників зазначають, що «буквальний переклад результує з недооцінки тих чи інших детермінантів перекладу, часто недооцінюється ідіоматичність мови, забувається, що механічне відтворення тієї ж сукупності семантичних компонентів дає в результаті інший сенс»¹⁷. Вони також акцентують увагу на тому, що «в процесі перекладу поруч із зіставленням різних мовних систем має місце також зіставлення різних культур»¹⁸. Саме тому необхідно здійснювати, на їх думку, «прагматичну адаптацію вихідного тексту, тобто внесення певних поправок на соціальнокультурні, психологічні та інші розбіжності між одержувачами оригінального тексту та тексту перекладу»¹⁹.

Аналізуючи фактори, що впливають на помилки у перекладі, можна зробити кілька важливих висновків. По-перше, лінгвістичні відмінності між мовами часто призводять до труднощів у виборі правильних еквівалентів, що може спричиняти змістові неточності. По-друге, недостатнє знання культурних особливостей мовних спільнот може призводити до неправильного тлумачення контексту або значення слів. По-третє, психологічні чинники, такі як стрес або недостатній досвід перекладача, можуть негативно впливати на якість перекладу. Враховуючи ці фактори, важливо забезпечити перекладачам належну підготовку, що включає як мовну компетенцію, так і глибоке розуміння культурних контекстів. Це допоможе мінімізувати кількість помилок і підвищити якість перекладу, сприяючи ефективній міжкультурній комунікації.

ВИСНОВКИ

Еволюція сучасного суспільного життя, нові зрушення в міжнародних відносинах та зростаюче значення міжкультурної комунікації вимагають відмови від застарілих стереотипів і традиційних методів перекладу. Міжкультурна комунікація, з особливим акцентом на знання конкретного культурного контексту, стає ключовою для формування висококваліфікованих перекладачів, які розуміють етнічні, культурні та інші особливості даної мови. Міжкультурна комунікація – це здатність ефективно спілкуватися у міжкультурних ситуаціях і відповідати належним чином в різних культурних контекстах.

¹⁷ Ролік А. В., Лепухова Н. І., Блажко М. І. Буквалізми та інші перекладацькі помилки. *Література та культура Полісся. Серія «Філологічні науки»*, 2021. № 104(19). С. 153–164, с. 154.

¹⁸ Там само, с. 155.

¹⁹ Там само, с. 155.

У цьому сенсі термін міжкультурна комунікація набуває особливого значення в умовах зростаючої глобалізації та міжнародної співпраці в різних галузях. Перекладачам необхідна не тільки компетенція у сфері іноземних мов, але й навички міжкультурної комунікації. Отже, міжкультурна комунікація – це процес відкритого та шанобливого обміну думками між особами та групами з різним етнічним, культурним, релігійним і мовним походженням та спадщиною, заснований на взаєморозумінні та повазі. Вона передбачає свободу висловлювань, а також готовність і здатність слухати інших. Міжкультурна комунікація є ключовою в таких сферах, як політична, соціальна, культурна та економічна інтеграції, а також у зміцненні згуртованості культурно різноманітних суспільств. Її мета полягає в розвитку різних точок зору, світоглядів та практик, сприянні інтеграції та співпраці, а також у підтримці рівності та толерантності.

Для ефективної міжкультурної комунікації необхідно більше, ніж просто володіння міжнародною мовою. Крім мовних навичок, важливими є рівність гідності, взаємна повага, гендерна рівність, загальні цінності прав людини, демократія та верховенство права. Ці чинники створюють необхідні умови для успішної міжкультурної взаємодії. Водночас не слід забувати про численні перешкоди на шляху до міжкультурної комунікації. Деякі з них пов'язані з труднощами спілкування різними мовами, інші ж мають політичний характер: расизм, ксенофобія, нетерпимість та інші форми мови ненависті, які протистоять самій ідеї діалогу і створюють структурні бар'єри, що ускладнюють комунікацію.

Очевидно, що перекладачі виконують ключову роль як культурні посередники між людьми, які не говорять однією мовою, але потребують спілкування. Переклад у міжкультурній комунікації подібний до мосту, який вимагає від перекладачів не лише відмінних мовних навичок, але й глибоких знань різних культур. Завжди враховується важливість міжкультурної обізнаності під час спілкування. Отже, можна зробити висновок, що перекладачеві потрібно підвищувати чутливість не лише до мовних, але й до культурних відмінностей, щоб ефективно долати непорозуміння і забезпечувати успішну міжкультурну комунікацію.

АНОТАЦІЯ

Переклад й інтерпретація завжди мали важливе значення у міжкультурному спілкуванні. Відсутність знання про іншу культуру може призвести до непорозумінь або образ, що ускладнює укладання міжнародних угод. Комунікація є критично важливою для успішного виконання місії, оскільки без неї неможливо проводити переговори.

Для перекладачів й інтерпретаторів особливо важливо усвідомлювати культурний контекст, що може впливати на тисячі людей та стає предметом їх роботи. У статті здійснено детальний аналіз професії перекладача у контексті міжкультурної комунікації. Наведено приклади найбільших помилок в історії перекладу, які демонструють важливість розуміння культурних особливостей. Продемонстровано як неправильний переклад з використанням культурних виразів або мовних засобів призводив до непорозумінь, а іноді навіть конфліктів. Визначено фактори, що спричиняють помилки у перекладі, а також зроблено кілька важливих висновків щодо: лінгвістичних розбіжностей між мовами, які часто ускладнюють вибір точних еквівалентів та призводять до змістових неточностей; недостатнього розуміння культурних особливостей мовних спільнот перекладачем, що може призводити до неправильного тлумачення контексту або значення висловлювань; психологічних факторів, такі як стрес або недосвідченість перекладача, які також можуть негативно впливати на якість перекладу. Враховуючи ці фактори, стає очевидним, що для зниження кількості помилок і підвищення якості перекладу необхідна всебічна підготовка перекладачів, яка включає не лише мовні навички, але й глибоке розуміння культурних контекстів.

Література

1. Онищук А. С. Наукові підходи до професійної підготовки майбутніх перекладачів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. Ужгород*, 2014. Вип. 31. С. 120–122.
2. Приходько В. Б. Інтерпретація та переклад художнього тексту: термінологічний аспект. *Одеський лінгвістичний вісник*, 2017. № 9(3). С. 108–111.
3. Ролік А. В., Лепухова Н. І., Блажко М. І. Буквалізми та інші перекладацькі помилки. *Література та культура Полісся. Сер.: Філологічні науки*. 2021. № 104(19). С. 153–164.
4. Савка І. Структура підготовки майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти на засадах інтеграції. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2021. № 4(108). С. 220–231.
5. Хорунжа Л. А. Сутність і особливості професійної перекладацької діяльності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. Одеса*, 2014. № 11. С. 154–156
6. Burroughs E. R. A Princess of Mars. USA: All-story Magazine, 1911. 312 p.
7. Los siete errores de traducción que cambiaron la historia. URL: <https://www.elconfidencial.com/alma-corazon-vida/2015-03-11/los-siete->

mayores-errores-de-traducccion-de-la-historia_726193/ (дата звернення: 25.05.2024)

8. Lowell P. Mars and its Canals. 3th edition. New-York : The Macmillan Company, 1911. 444 p.

9. Marx K. Capital. trans. Fowkes Ben. London: Penguin Books, 1990. Volume I. 547 p.

10. NASA Community College Aerospace Scholars. URL: <https://www.nasa.gov/learning-resources/nasa-community-college-aerospace-scholars/> (дата звернення: 17.04.2024)

11. Wells H. G. The War of the Worlds. Britain : Pearson's Magazine, 1897. 752 p.

Information about the author:

Boichenko Svitlana Viktorivna,

Assistant at the Department of Theory and History of State and Law
Chernivtsi Institute of Law National University "Odesa Law Academy"
7, Hryhoriia Skovorody str., Chernivtsi, 58000, Ukraine